

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av hovrätts beslut att inte meddela prövningstillstånd

Klagande

Riksåklagaren

Motpart

BS

Offentlig försvarare:

Advokat Kerstin Henriksson

Fristadstorget 4

632 30 Eskilstuna

Målsägande

JS

Målsägandebiträde:

Advokat Hanna Pontén Brattgård

Box 1111

751 41 Uppsala

Saken

Vållande till kroppsskada

Beslut

Svea hovrätts beslut den 12 september 2011 i mål nr B 5655-11

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen med ändring av hovrätts beslut meddelar
tillstånd till målets prövning i hovrätten.

Prövningstillstånd bör meddelas då det är av vikt för rättstillämpningen att

överklagandet prövas av högre rätt.

Bakgrund

Åtalet

BS åtalades för vållande till kroppsskada enligt följande.

BS har den 14 oktober 2010 fört personbil på riksväg 55 vid Oppeby inom Strängnäs kommun. Han har härvid av oaktsamhet orsakat JS omfattande kroppsskador genom att föra personbilen över i motsatt körfält, varvid han kolliderat med JS som färdades på cykel. Kroppsskadorna, som varit livshotande, är inte att bedöma som ringa.

Tingsrättens dom

Av tingsrättens dom framgår att BS inte hade någon minnesbild av händelsen och därför varken kunde erkänna eller förneka gärningen. Av domen framgår vidare att förhållandena på platsen var goda, det var dagsljus, uppehållsväder och vägbanan var torr. Vittnet GF, som kom i en bil bakom BS, uppgav i förhöret bl.a. följande.

Han kom i bil och han hade en bil framför sig, som han såg gick över höger vägren. Det är bara sekunder som det var fråga om. Bilen framför honom gick ner med höger framdäck på höger vägren och kom ut i gruskanten. Där gjorde föraren en parering för att komma upp på vägbanan igen, men den blev så snäv att han korsade vägen ungefär 45 grader och träffade då cyklisten som kom på andra sidan. - - - Högsta tillåtna hastighet på sträckan var 90 km/tim och han kan inte tänka sig att det gått fortare, men runt 90 km/tim har det varit. Innan olyckan kördes bilen helt normalt med helt normal placering, det var inget vingel eller någonting annat. Det måste ha varit något som stört eftersom bilen hamnade utanför vägbanan. - - - Han såg inga bromsljus tändas innan, det gick väldigt fort allting.

Tingsrätten ogillade åtalet och uttalade följande.

Klarlagt är att BSs fordon kommit över i motsatt körfält och därvid sammanstött med JS med för denne livshotande skador som följd.

Det saknas anledning anta att BS medvetet fört fordonet över i motsatt körfält. Av vad som framkommit synes olyckan vara en följd av att BS, försökt parera när fordonet kommit ut i gruskanten och att han då fått ett kast på fordonet. Det har inte framkommit något anmärkningsvärt med förandet av fordonet i övrigt, och vad som föranlett fordonets förflyttning åt höger ut på vägren och gruskant är oklart.

Vid angivna förhållanden finner tingsrätten inte styrkt att BS gjort sig skyldig till oaktsamhet av beskaffenhet att föranleda straffrättsligt ansvar för sammanstötningen eller följderna därav. Åtalet kan därför inte bifallas.

Hovrättens beslut

Åklagaren överklagade och yrkade att hovrätten med ändring av tingsrättens dom skulle döma BS för vållande till kroppsskada. I samband med överklagandet justerade åklagaren åtalet enligt följande.

BS har den 14 oktober 2010 fört personbil på riksväg 55 vid Oppeby inom Strängnäs kommun. Han har härvid av oaktsamhet orsakat JS omfattande kroppsskador genom att inte ägna förandet av personbilen tillräcklig uppmärksamhet, vilket ledde till att bilen hamnade utanför asfaltkanten på höger sida. BS har härefter parerat bilens position i sidled så kraftigt att bilen kom att föras i mötande körfält där han kolliderade med JS som färdades på cykel. Kroppsskadorna, som varit livshotande, är inte att bedöma som ringa.

Till stöd för överklagandet anförde åklagaren bl.a. följande.

Tingsrätten synes ha uppfattat att BS tappat kontrollen över fordonet, vilket i sin tur ledde till att bilen hamnade på motsatt sida av vägen. Vid vittnesförhör med GF framkom emellertid inget som tyder på att BS skulle ha förlorat kontrollen på något sätt. BS, som inte var tillräckligt uppmärksam vid förandet av bilen, hamnade utanför vägkanten på höger sida, varpå han parerade så kraftigt med ratten att bilen fördes över på motsatt sida av vägen där han kolliderade med JS. Vållande till kroppsskada döms även på tämligen låg grad av oaktsamhet.

Hovrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Grunder

Prövningstillstånd i hovrätt

Enligt 49 kap. 12 § rättegångsbalken krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva tingsrättens dom eller slutliga beslut, om inte annat är föreskrivet.

Av 49 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken framgår att för att hovrätten ska pröva tingsrättens dom i brottmål, såvitt avser annat än enskilt anspråk, krävs inte prövningstillstånd i andra fall än då den tilltalade genom domen som enda påföljd dömts till böter eller frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Enligt 49 kap. 14 § rättegångsbalken ska prövningstillstånd meddelas om det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens), det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens), det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens) eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens). Bestämmelsen har en obligatorisk utformning, vilket innebär att prövningstillstånd ska ges så snart någon av dispensgrunderna är uppfylld. Av förarbetena¹ och avgöranden från Högsta domstolen²

¹ Se prop. 2004/05:131 s. 184-186

framgår att det för ändringsdispens inte krävs att hovrätten är övertygad om att tingsrättens avgörande är oriktigt, utan det är tillräckligt att det finns utrymme för tvivel om riktigheten av tingsrättens bedömning i rätts- eller bevisfrågorna.

När det gäller prejudikatdispens uttalade Högsta domstolen i NJA 2009 N 65 att regeln om prejudikatdispens i hovrätt, till skillnad från den som gäller i Högsta domstolen, är obligatorisk. Det måste därför enligt Högsta domstolen åvila hovrätterna ett visst ansvar för att på eget initiativ uppmärksamma om ett överklagat mål rymmer någon fråga av prejudikatintresse. Därvid är det enligt Högsta domstolen att märka att kraven för prejudikatdispens måste anses vara något lägre ställda i hovrätt än i Högsta domstolen. Det är inte särskilt vanligt förekommande att hovrätten meddelar en prejudikatdispens. Däremot är det inte helt ovanligt att Högsta domstolen, sedan en part överklagat ett beslut av hovrätten genom vilket prövningstillstånd inte meddelats, beslutar om prejudikatdispens. Formellt sett förutsätter detta att det finns ett prejudikatintresse som hänför sig till själva tillståndsprövningen i hovrätten. Praktiskt sett kan Högsta domstolen emellertid, för att systemet ska fungera, sägas ge ändringsdispens i de fall där den finner att hovrätten bort meddela en prejudikatdispens.³

Vållande till kroppsskada

Enligt 3 kap 8 § brottsbalken döms den som av oaktsamhet orsakar annan person sådan kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa för vållande till kroppsskada.

För att någon skall kunna dömas till ansvar för vållande till annans död eller vållande till kroppsskada eller sjukdom krävs att gärningsmannen har orsakat offrets död, skada eller sjukdom och att detta har skett genom oaktsamhet. Vidare krävs att oaktsamheten varit relevant i förhållande till den inträffade effekten.⁴ I kravet på oaktsamhet ligger att gärningsmannen måste ha haft anledning att vid sitt handlande ta risken för effekten, dvs. den dödliga utgången, skadan eller sjukdomen, i beräkning⁵. Eftersom bestämmelsen om vållande till kroppsskada inte säger något om ”culpagrafen” inkluderas även ringa culpa.⁶ Både en handling och en underlåtenhet att handla kan innebära ansvar för vållande till annans död respektive vållande till kroppsskada.

Till skillnad mot bl.a. vårdslöshet i trafik enligt 1 § trafikbrottslagen (1951:649) uppställs således inte något krav på att oaktsamheten ska vara

---

² Se bl.a. NJA 2009 s. 590

³ Se Peter Fitger, Rättegångsbalken 4, s. 49:56 c

⁴ Se Petter Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, s.148

⁵ Se prop. 2000/01:85 s. 44

⁶ Se Petter Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, s.192

kvalificerad. I förarbetena till ändringen av 1 § trafikbrottslagen (1951:549) där kravet på oaktsamhet i *väsentlig mån* infördes uttalades följande.⁷

När det gäller förhållandet mellan vårdslöshet i trafik och andra straffbestämmelser anför utredningen att det i vart fall i underrättspraxis förekommer att ett åtal för vårdslöshet i trafik ogillas på grund av att oaktsamheten inte når upp till straffbar nivå medan ett åtal avseende samma gärning för vållande till annans död enligt 3 kap. 7 § BrB bifalles. Utredningen konstaterar att denna situation kan bli vanligare efter en lagändring. Detta torde vara en oundviklig följd av att det straffbara området inskränks avseende den förstnämnda bestämmelsen medan den sistnämnda står oförändrad. Enligt vår mening finns det inte skäl att i detta sammanhang överväga ändringar varken i bestämmelsen om vållande till annans död (3 kap. 7 § BrB) eller bestämmelsen om vållande till kroppsskada eller sjukdom (3 kap. 8 BrB). Emellertid kan det inte uteslutas att tillämpningen av dessa bestämmelser i någon mån kan komma att påverkas av att oaktsamhetsbedömningen i frågan om ansvar för vårdslöshet i trafik i enlighet med vad ovan anförts blir mer nyanserad.

Skillnaden mellan graden av oaktsamhet framgår av NJA 1996 s. 590 där den tilltalade hade kört på och skadat en fotgängare på ett obehållat övergångsställe. Högsta domstolen, som fann att den tilltalade måste ha brustit i uppmärksamhet på gångtrafikanter vid övergångsstället, konstaterade att det givetvis är av vikt att bilförare vid ett obehållat övergångsställe är särskilt uppmärksamma så att de inte åstadkommer fara för gående. Mot bakgrund av att utredningen gav vid handen att den påkörde gångtrafikanter kunde ha varit delvis skydd av en trafikskylt och att det inte kunde uteslutas att denne steg ut i körbanan plötsligt och på ett oväntat sätt fann Högsta domstolen att den oaktsamhet som den tilltalade visat inte var sådan att han i väsentlig mån brustit i den omsorg och varsamhet som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna. Åtalet för vårdslöshet i trafik ogillades därför. Vad gäller åtalet för vållande till kroppsskada uttalade Högsta domstolen följande.

Någon inskränkning av det straffbara området som motsvarar ändringen i 1 § trafikbrottslagen har inte gjorts i fråga om bestämmelsen om vållande till kroppsskada i 3 kap 8 § BrB (se prop. 1994/95:23 s 62 och NJA II 1994 s 740). Den oaktsamhet som GJ visat har medfört att OT åsamkats allvarliga kroppsskador. GJ ska alltså dömas för vållande till kroppsskada.

Ett annat fall där Högsta domstolen prövade ett åtal för vårdslöshet i trafik och vållande till annans död är NJA 2011 s. 349 där en lastbil, som påbörjade en vänstersväng över den motsatta körbanan, blev påkörd av en mötande personbil i uppseendeväckande hög hastighet, varvid personbilens förare avled. Åtalet mot lastbilens förare ogillades i sin helhet och Högsta domstolen uttalade bl.a. följande.

Även om RJ såg den mötande bilen i slutet av raksträckan, kan han inte sägas ha varit straffbart oaktsam när han bedömde att han skulle kunna genomföra

⁷ Se prop. 1994/95:23 sida 62

svängen utan risker för mötande trafik. Oavsett om avståndet var 365 meter eller 240 meter var det nämligen så stort att den mötande bilens förare borde haft tid att anpassa sitt körsätt, och RJ saknade anledning att räkna med att bilen kördes med den extremt höga hastighet som flera vittnen har berättat om. Att RJ inte såg framåt en andra gång innan han började svänga kan – med hänsyn till den korta tid det kan ha varit fråga om – inte tillmätas någon betydelse i sammanhanget. Inte heller i övrigt har det kommit fram att han i samband med svängen brustit i uppmärksamhet på ett sådant sätt att han därigenom gjort sig skyldig till vårdslöshet i trafik eller vållande till annans död. Åtalet ska därför ogillas i sin helhet.

Trafikförordningen

I 2 kap. 1-4 §§ trafikförordningen (1998: 1276) återfinns grundbestämmelser för alla trafikanter. Enligt 1 § första stycket ska en trafikant för att undvika trafikolyckor iaktta den omsorg och varsamhet som krävs med hänsyn till omständigheterna. Detta är den allmänna regeln om vägtrafik som utgör grundvalen för trafikregelsystemet och gäller alla vägtrafikanter, dvs. såväl gående som de som färdas med fordon av något slag.

Av 3 kap 6 § trafikförordningen framgår att vid färd på väg ska fordon föras på körbanan. Av 3 kap. 12 § samma förordning framgår vidare att personbil får tillfälligt använda vägren för att underlätta framkomligheten för annan trafik.

Min bedömning

Det är klarlagt att målsäganden orsakats allvarliga och omfattande skador p.g.a. att BS kolliderat med honom. Frågan i målet är om BS varit oaktsam i sådan grad att han bär ett straffrättsligt ansvar för det inträffade och därmed kan dömas för vållande till kroppsskada. Enligt åtalet består oaktsamheten i att BS inte ägnat förändet av personbilen tillräcklig uppmärksamhet.

BS har under färd i en hastighet av cirka 90 km/tim hamnat utanför vägrenen och asfaltkanten, ned i gruset där han parerat bilens position i sidled så kraftigt att bilen kom att föras i mötande körfält där han kolliderade med JS. Det är av mycket stor vikt att förare av motordrivna fordon under färd fortlöpande har uppsikt över vägbanan. Likaså är det mycket viktigt att föraren har sin uppmärksamhet riktad på körningen. Enligt min mening har BS brustit i sin uppmärksamhet i sådan grad att han borde ha dömts för vållande till kroppsskada. Den omständigheten att det inte är utrett vad som föranlett att BS brustit i uppmärksamhet saknar enligt min mening betydelse.

Frågan om prövningstillstånd

Målet aktualiserar därför frågan om var gränsen för straffbar oaktsamhet vid vållande till kroppsskada går. Det synes som om underinstanserna i det föreliggande målet har tillämpat en alltför hög ”culpatröskel”. Enligt min mening finns det, bl.a. med hänsyn till de ovan refererade förarbetsuttalandena⁸ där det

---

⁸ Se fotnot 6

pekas på att ”culpatröskeln för vållande till annans död och vållande till kroppsskada kan komma att påverkas av ändringarna av ”culpagraden” vid vårdslöshet i trafik anledning för högre rätt att lämna närmare vägledning i denna fråga. Det föreliggande målet lämpar sig mycket väl för en sådan prövning.

Målet aktualiserar även frågan om åklagaren måste styrka vad som föranlett ouppmärksamheten, dvs. måste åklagaren kunna styrka i den aktuella situationen att ouppmärksamheten beror på en viss omständighet t.ex. att föraren talat i mobiltelefon eller somnat till.

När det gäller frågan om prövningstillstånd i Högsta domstolen får jag även hänvisa till vad som anges ovan under rubriken Prövningstillstånd i hovrätt.

Bevisning

Det åberopas inte någon bevisning i Högsta domstolen.

Kerstin Skarp

Johan Lindmark

Kopia till:
Åklagarkammaren i Eskilstuna
UC Malmö